

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/238790,45-rocznica-ogolnopolskiego-zjazdu-zjednoczeniowego-niezaleznych-i-samorzadnych-.html>
12.03.2026, 01:31

45. rocznica ogólnopolskiego zjazdu zjednoczeniowego niezależnych i samorządnych związków zawodowych rolników indywidualnych

9 marca 2026 r. w Przystanku Historia w Poznaniu, w ramach obchodów 45. rocznicy powstania NSZZ „Solidarność”, odbył się panel dyskusyjny poświęcony działalności NSZZ RI w latach 1980–1981. W wydarzeniu wziął udział zastępca prezesa Instytutu Pamięi Narodowej dr Mateusz Szpytma.

09.03.2026

[Niezależny Samorządny Związek Zawodowy Rolników Indywidualnych „Solidarność”](#)

- Ważną rolę w przemianach zachodzących wówczas w Polsce odegrał Poznań. Gdybyśmy próbowali zapytać, gdzie narodził się Niezależny Samorządny Związek Zawodowy Rolników Indywidualnych „Solidarność”, to pod względem formalnym trzeba powiedzieć: tak – to tutaj w Poznaniu, tutaj na zjeździe 8 i 9 marca, czyli 45 lat temu

- przypomniał na rozpoczęciu dyskusji zastępca prezesa IPN dr Mateusz Szpytma.

W dyskusji prowadzonej przez dr. Przemysława Zwiernika udział wzięli Andrzej W. Kaczorowski – badacz niezależny, Ireneusz Niewiarowski – delegat na zjazd w 1981 r. oraz dr Tomasz Kozłowski – przedstawiciel warszawskiego oddziału IPN.

Deбата toczyła się wokół tła historycznego wydarzeń z lat 1980–1981, drogi prowadzącej do zjazdu zjednoczeniowego i jego przebiegu. Prelegenci omówili skomplikowany proces ustaleń i ścierania się różnych koncepcji programowych, a także trudności o charakterze organizacyjnym związane z działaniami organów bezpieczeństwa państwa. Na końcu poruszono warsztat badawczy dotyczący źródeł z tego okresu i obecnego stanu badań.

Panel zakończyła dyskusja z udziałem publiczności, podczas której uczestnicy spotkania zadawali pytania dotyczące zarówno przebiegu zjazdu z 1981 r., jak i szerszego kontekstu działalności niezależnych organizacji rolniczych w latach osiemdziesiątych. Wymiana opinii i wspomnień pokazała, jak ważne miejsce w pamięci uczestników oraz badaczy zajmują wydarzenia związane z powstaniem ruchu związkowego rolników indywidualnych.

* * *

Przemysław Zwiernik: 45. rocznica Zjazdu Zjednoczeniowego ruchu chłopskiego i powstania NSZZ RI „Solidarność”

Po podpisaniu porozumień ze strajkującymi robotnikami w Sierpniu 1980 r., niezależne związki zawodowe powstawały nie tylko w zakładach pracy, ale tworzyli je również rolnicy. Oprócz organizacji o zasięgu lokalnym (np. NSZZ Rolników Indywidualnych Województwa Elbląskiego), powstały trzy związki o zasięgu ogólnopolskim: NSZZ Rolników „Solidarność Wiejska”, NSZZ „Solidarność Chłopska” (początkowo Chłopski Związek Zawodowy Ziemi Dobrzyńskiej i Kujaw) i Samorządny Związek Producentów Rolnych, który później zmienił nazwę na NSZZ Rolników

Indywidualnych „Solidarność”. Poszczególne związki składały osobno wnioski o zarejestrowanie do Sądu Wojewódzkiego w Warszawie, ale władze PRL konsekwentnie odmawiały ich legalizacji. Przez kilka miesięcy podejmowano także próby zmierzające do zjednoczenia organizacji zawodowych rolników indywidualnych.

W lutym 1981 r. podczas posiedzenia Krajowej Komisji Porozumiewawczej – powołanej przez te trzy największe związki zawodowe rolników – postanowiono zorganizować ogólnopolski zjazd delegatów, który miał mieć charakter zjednoczeniowy. Początkowo planowano jego przeprowadzenie w Szczecinie, ale kilka dni później zmieniono decyzję i zjazd odbył się w Poznaniu.

Ogólnopolski zjazd poprzedzony został zjazdami wojewódzkimi, podczas których wybierano delegatów – z każdego województwa miało przyjechać 10 rolników i po 2 przedstawicieli Międzyzakładowych Komitetów Założycielskich (MKZ) NSZZ „Solidarność”. W tym czasie Służba Bezpieczeństwa prowadziła akcję „nachodzenia i przesłuchiwanie delegatów”, których straszono represjami z powodu działalności w „nielegalnym” związku i udziału w zjeździe. W tej sytuacji działacze rolniczej „S” zwrócili się nawet do premiera Jaruzelskiego o „zapewnienie bezpieczeństwa delegatom udającym się na Zjazd w Poznaniu”. Obawiano się także możliwości skonfliktowania delegatów ponieważ w Poznaniu pojawiły się ulotki, które zawierały teksty atakujące poszczególne organizacje rolnicze lub ich działaczy.

Ogólnopolski zjazd zjednoczeniowy w Poznaniu odbył się w dniach 8–9 marca 1981 r. (w źródłach występują różne określenia, np. I Krajowy Zjazd NSZZ Rolników Indywidualnych „Solidarność” lub I Ogólnopolski Zjazd Delegatów NSZZ Rolników Indywidualnych „Solidarność”). Ponieważ niezależne organizacje rolników nie były zarejestrowane, jego formalnym organizatorem był Międzyzakładowy Komitet Założycielski NSZZ „Solidarność” Wielkopolska, który m.in. wydzierżawił miejsce obrad, opłacił hotele, transport i wyżywienie.

8 marca, przed jego rozpoczęciem, odprawiona została o godz. 11:00 msza św. w pobliskim kościele OO. Dominikanów, którą celebrował abp Jerzy Stroba. Po mszy delegaci przemaszerowali z krzyżami, proporcami i sztandarami do gmachu pobliskiej Opery – Teatru Wielkiego przy ul. Fredry, gdzie przez dwa dni odbywały się obrady.

Gośćmi zjazdu było wielu działaczy pracowniczej „Solidarności”, m.in. jej przewodniczący Lech Wałęsa, działacze związku z różnych regionów – np. Zdzisław Rozwałak (przewodniczący Regionu Wielkopolska), Michał Sznajder (KU NSZZ „S” AR w Poznaniu), Stanisław Wądołowski (Region Pomorze Zachodnie), a także Andrzej Stelmachowski z Uniwersytetu Warszawskiego i ks. Czesław Sadłowski ze Zbroszy Dużej – zaangażowany w organizowanie niezależnego ruchu ludowego przed Sierpniem 1980 r.

W pierwszym dniu obrad Ryszard Majewski (przewodniczący Wojewódzkiego Komitetu Założycielskiego NSZZ Rolników „Solidarność Wiejska” w woj. poznańskim) zaproponował przyjęcie dla zjednoczonych związków nazwy: NSZZ Rolników Indywidualnych „Solidarność”. Została ona zaaprobowana przez delegatów, przyjęto też statut związku.

W drugim dniu obrad wybrano m.in. Ogólnopolski Komitet Założycielski (OKZ) NSZZ RI „Solidarność”, który tworzyli przedstawiciele poszczególnych województw. W skład OKZ weszli także przedstawiciele uczestników protestów w Świdnicy (Stanisław Helski) i Jeleniej Górze (Paweł Gajewski). Jego 12-osobowe Prezydium tworzyli: Jan Kułaj (przewodniczący), Jan Antoł, Piotr Baumgart i Gabriel Janowski (zastępcy przewodniczącego), Andrzej Chałupnik (sekretarz)

oraz: Roman Bartoszcze, Stanisław Chrobak, Jan Ciosek, Jan Frycze, Janusz Rożek, Katarzyna Bielańska i Józef Ślisz (członkowie). Wybrano również 7-osobową Komisję Rewizyjną i 26-osobową Komisję ds. Realizacji Porozumienia Rzeszowskiego.

W czasie trwania zjazdu przyjęto uchwały i zgłoszono liczne postulaty, np. dotyczące opublikowania tekstu porozumień z Rzeszowa i Ustrzyk Dolnych, zwiększenia czasu przeznaczonego na fachowe audycje rolnicze, konsultowania projektów nowych ustaw o rolnictwie, rozwoju szkolnictwa rolniczego, zachęcania młodych rolników do przejmowania podupadłych gospodarstw.

Należy dodać, że cenzura uniemożliwiała swobodne przekazywanie informacji o przebiegu zjazdu. W tej sytuacji dziennikarze prasy niezależnej i oficjalnej wystosowali rezolucję, w której domagali się umożliwienia „pełnego informowania kraju o niezależnym ruchu chłopskim i Zjeździe NSZZ RI”.

Jak oceniono na łamach niezależnego pisma „Rola”: „Zjazd miał przełomowe znaczenie. Po raz pierwszy w historii PRL powstała jednolita, masowa organizacja, o zasięgu ogólnopolskim, reprezentująca interesy zawodowe rolników, niezależna od władz politycznych i administracji, działająca na zasadach samorządności”.

W marcu i kwietniu 1981 r. miały miejsce kolejne akcje protestacyjne organizowane przez rolników, a jednym z postulatów była rejestracja NSZZ RI „Solidarność”. W efekcie podpisania Porozumienia warszawskiego (30 marca) i Porozumienia bydgoskiego (17 kwietnia) Sejm PRL uchwalił 6 maja 1981 r. ustawę o związkach zawodowych rolników indywidualnych, która przewidywała, że „rolnicy indywidualni prowadzący gospodarstwo oraz ich osoby bliskie pracujące wraz z nimi w tym gospodarstwie mają prawo tworzyć związki zawodowe rolników indywidualnych”. Na podstawie tej ustawy Sąd Wojewódzki w Warszawie zarejestrował 12 maja NSZZ RI „Solidarność”.

[Polecamy materiały Instytutu Pamięci Narodowej:](#)

- [Encyklopedia Solidarności – tomy 1-5](#)
- [Krzysztof Brzechczyn: Solidarność jako samoograniczające się powstanie](#)
- [Jarosław Neja: Nadrobić stracony czas](#)
- [Agnieszka Łuczak, Przemysław Zwiernik: NSZZ „Solidarność” Region Wielkopolska](#)
- [Portal Solidarność Walcząca – Poznań](#)
- Broszury IPN do pobrania: [Opozycja demokratyczna i czas Solidarności](#)
[Poprzedni Strona](#)
[Następny Strona](#)

Poznań

Poznań

Solidarność, Solidarność Rolnicza

Dyskusja